

Konference Česko: Jak jsme na tom?

Jsme civilně a slušně fungující země a možná si příliš málo věříme

– řekl ve svém vystoupení soudce Nejvyššího správního soudu Karel Šimka. Již druhý ročník konference Česko: Jak jsme na tom? pořádaly stejně jako v loňském roce Aspen Institut ve spolupráci s časopisem Forbes, tentokrát v prostorách Národní galerie ve Veletržním paláci. Petr Šimůnek, šéfredaktor časopisu Forbes, řekl, že i díky osobnostem, které se v časopise snaží představovat, ví, že žijeme v zemi, kde máme pracovitě a podnikavě lidi.

Zuzana Pacinová

„Víme také, že žijeme v zemi, která má i díky takovým lidem daleko větší potenciál, než se zdá. Proto pořádáme tuto konferenci, která má odpovědět i na otázku, kde jsou naše slabiny a kde jsou místa, kde bychom se měli zlepšit,“ dodal Petr Šimůnek.

Jak jsme na tom?

Jak řekl v úvodním slově Jiří Fajt, ředitel Národní galerie, na zdánlivě jednoduchou otázku Jak jsme na tom? neexistuje jednoduchá odpověď. Odpovědi se budou lišit podle toho, jak ten, komu bude položena, hodnotí situaci svou vlastní, své rodiny, své obce a své země. Podle Jiřího Fajta má společnost kromě ekonomického rozvoje dávat prostor také k rozvoji osobností a jejich kreativity. Upozornil, že je to obzvláště důležité právě nyní, kdy je pod tlakem koncept společnosti chránící a podporující odlišnost a originalitu a z mnohých stran se ozývají nářky nad krizí Západu, založeného na osobní svobodě a právech jednotlivce. Jiří Fajt zdůraznil, že právě v této době by si všichni měli uvědomit, že svobodné myšlení, vzdělání, kreativita a kultura v nejširším slova smyslu nejsou luxusem, na který se v krizových dobách nedostává času a prostředků, protože máme důležitější věci na práci, ale právě naopak. „Jsou něčím, co lidi spojuje,

Ivan Hodač

co je povzbuzuje, pomáhá překonávat potíže a otevírat nové příležitosti a obzory,“ dodal Jiří Fajt.

Ivan Hodač z Aspen Institutu připomněl, že otázku Česko: Jak jsme na tom? si klademe opět po roce. „Tuto otázku si klademe v době, kdy je to strašně důležité: Boří se staré hodnoty a staví se nové, svět se stává více globálním. Je to také doba, kdy nemůžeme spoléhat na to, že budeme automaticky zapojeni do struktur, v nichž jsme již více než dvacet let. Podle Hodače musíme usilovat o to, abychom zůstali pevně zakotveni v evropských politických a hospodářských strukturách, jako je NATO a Evropská unie. To se bude dařit jen tehdy, když budeme mít silné Česko. A proto si otázku Česko: Jak jsme na tom? klademe a snažíme se na ni odpovídat,“ řekl Ivan Hodač.

Panel Výkon veřejných institucí

Otázky Co u nás do určité míry nefunguje a V čem jsou veřejné instituce slabé, si položil garant panelu Výkon veřejných institucí Karel Šimka. Je to absence dlouhodobé shody o klíčových otázkách, které přesahují jedno volební období. Jedním z mnoha příkladů je problém přesunu nebo nepřesunu nádraží v Brně, který se řeší už nekonečně dlouho. Šimka dodává, že v této zemi někdy neumíme vyřešit

vážné problémy. Když se otázka brněnského nádraží nevyřeší, bude blokovat spoustu dalších aktivit.

Dalším negativním jevem je nestabilita, roztržštěnost politického systému stran a příliš časté volby. Prezentovaný graf ukázal, jak se vyvíjely hlasy pro dvě strany – ODS a Sociální demokracii, které významně ovlivňovaly dění v Česku v posledních 20 letech. Obě strany zažily svůj vrchol v uplynulých dvaceti letech a je nepochybné, že systém stran se bude vyvíjet, což s sebou přináší určitou nestabilitu. Pracovní skupina, která se zabývala výkonem veřejných institucí, si povšimla i dalších jevů, které brzdí rozvoj společnosti: Český plán dálniční sítě existuje již mnoho let, ale stále je to pouze mozaika. Postavit dálnice trvá v Česku příliš dlouho, buď nejsou peníze, nebo stavební povolení. Běžné denní životní procesy, zejména stavební řízení a některá trestní řízení, trvají zbytečně dlouho. Projevuje se nepřehlednost a přílišná složitost právní úpravy, která reguluje naše denní životy (Ať už jsou to daně, stavebnictví nebo předpisy týkající se ekologie nebo ochrany spotřebitele – pozn. redakce). „Daňový zákon byl téměř dvěstěkrát novelizován. A není to jen otázka minulosti, jen v letošním roce již máme za sebou šest novelizací,“ říká Karel Šimka, „samotné paragrafy

jsou extrémně nepřehledné. Obsahují výčet toho, co je uznatelné, výjimky, výjimky z výjimek, omezení výjimek atd. Nedosti však na tom, k tomu, abyste se v zákoně správně orientovali, potřebujete znát nejen judikaturu Nejvyššího správního soudu, ale i judikaturu Ústavního soudu a v menší míře i judikaturu Soudního dvora. Není tedy jednoduché se v českém právu orientovat. Na druhé straně, všechno, co jsem tady popsal, najdeme i v jiných státech," dodává Karel Šimka.

V České republice najdeme i spoustu pozitivních rysů

Máme stabilní a vcelku robustní ústavní systém. Zažili jsme dvě velké ústavní změny: zavedení samosprávných krajů a zavedení přímé volby prezidenta a nikdy jsme v ČR nečelili významným pokusům o změnu formy vlády, která je daná ústavou. Výjimkou snad byl jen pokus o posílení role prezidenta po zvolení prvního přímo voleného prezidenta ve 2. pololetí roku 2013. Respektovanou roli má v ČR Ústavní soud, který se významnou měrou zasloužil o proměnu českého ústavního systému po roce 1989. I ostatní soudní instituce fungují zcela nezávisle, byť ne vždy úplně ideálně z hlediska rychlosti a kvality. Tlakům

dokázaly vždy čelit. (Příkladem podle K. Šimky může být třeba kauza Brožová – předsedkyně Nejvyššího soudu).

Veřejná správa je poměrně transparentní a funguje obstojně a civilizovaně

Stáváme se otevřenějšími a transparentnějšími. Veřejná správa si podle soudce Nejvyššího správního soudu zvyká, že je službou veřejnosti a nikoli majitelkou státu. Občané mají větší možnost dozvědět se, co veřejná správa dělá, a mají možnost domoci se svých práv, i když to někdy dlouho trvá. Společnost se nehroučí, ale stabilně se rozvíjí. Snažíme se zlepšovat v oblasti potírání korupce, elektronizace, úpravy veřejných zakázek. V oblasti elektronizace veřejné správy se snažíme být na úrovni doby. (Padla zmínka také o tom, že od doby zavedení systému Czech POINT údajně nevidíme další razantní pokrok v oblasti elektronizace veřejné správy – pozn. redakce).

Problém chybějících koncepcí

Ministr spravedlnosti Robert Pelikán považuje za největší problém, který je pojmenován i ve studii, otázku koncepčnosti práce veřejné správy. Podle něj je to otázka politické stability a potřebné profesionality ve

řejné správy. „Když jsem přišel na Ministerstvo spravedlnosti, hledal jsem koncepci, ale žádné tam nebyly,“ řekl mimo jiné. „Po zaměstnancích se chtělo, aby pokud možno rychle dokázali splnit pokyn a příliš nepřemýšleli. Pokouším se to změnit, ale je to práce dlouhodobá, jejíž výsledky se projeví až za několik let. To, že jsme přijali zákon o státní službě, přes všechny jeho nedostatky, mi dává naději, že má práce nepřijde vniveč,“ řekl Robert Pelikán. Je skeptický, pokud se jedná o hledání dlouhodobých shod na politické úrovni, ale určitou naději vidí ve stabilizaci státní správy a kvalitě materiálů, které se tam připraví. „Pokud budou existovat dostatečně kvalitní strategické materiály, pak se jich politici z různých stran rádi chopí,“ řekl ministr spravedlnosti.

Nakolik bobtná právo?

Podle ministra spravedlnosti nejsou každodenní novelizace zákonů nic pěkného, je dobré, že se na to upozorňuje a všichni bychom se to měli snažit omezovat. Na druhou stranu se ministr domnívá, že je to problém více optický, že něco podobného je běžné i v okolí a je to dáno složitostí naší společnosti. Jak řekl, máme elektronické systémy, které nám dokáží „naservírovat“ účinný stav

Zleva: moderátor Jan Pokorný, primátor města Brna Petr Vokřál, ministr spravedlnosti Robert Pelikán, prezident Hospodářské komory ČR Vladimír Dlouhý a garant panelu, soudce Nejvyššího správního soudu Karel Šimka

Eva, Helena a Zuzka a garant panelu Kvalita života Pavel Fischer

FOTO: ASPEN INSTITUTE PRAGUE 4x

zákona k danému datu. „Zákony už dávno nejsou a už nikdy nebudou pro laiky,“ dodal Robert Pelikán.

V závěru diskuse vysvětlil soudce Karel Šimka, že v rámci závěrů studie zpracovali návrhy, na základě kterých je možné navržené oblasti zlepšovat. „Většina problémů je řešitelná, jen musí být dobrá vůle je pojmenovat a řešit,“ uzavřel Šimka.

Panel Kvalita života

Otázky Jak jsme spokojeni se svým životem a také Jak se máme v porovnání se zeměmi, se kterými jsme posledních sedmdesát let ideologicky „vyrůstali“, byly tématem panelu.

Garant panelu Pavel Fischer ze společnosti STEM vysvětlil, že členové týmu, který zpracovával toto téma, si hned na počátku uvědomili, že mluvit o kvalitě života v Praze je něco jiného než mluvit o ní na venkově. To je přivedlo k soutěži Vesnice roku. „Když jsem mluvil s těmi, kteří byli u vyhlášení soutěže v roce 1995, říkali, že ekonomický rozvoj jen sám o sobě nedává smysl. Obnovit venkov po desetiletích devastace je především úkol duchovní, kulturní a civilizační v tom nejlepší slova smyslu. Samozřejmě, že ekonomický rozvoj je také důležitý. Ovšem spoléhat na představu, že zefektivníme rozvoj venkova tím, že začneme slučovat

vesnice, může mít devastující účinky právě na kvalitu života,“ řekl Pavel Fischer. Pavel Fischer hovořil se starosty dvou obcí, Vratěnina (*leží poblíž Znojma, u hranice s Rakouskem*) a Nečtin (*leží na sever od Plzně*). V čele obou obcí jsou od roku 1990 starostové. „Jsme zvyklí skromně žít, protože je tu vyšší nezaměstnanost,“ říká starosta Vratěnina. „Z čeho mám největší obavy? Že malé odlehle obce, jako je Vratěnín, se budou vylidňovat, že budou odcházet mladí vzdělaní lidé, kteří nám budou chybět. Do obce investujeme nemalé prostředky, jak do inženýrských sítí, tak do sociálního bydlení, ale co bude za pět deset let? Zatím se nám daří držet přibližně stejný počet obyvatel, důležité je, aby lidé měli práci, pak by se nám velice dobře žilo,“ dodává starosta Vratěnina. Starosta Nečtin upozorňuje, že je důležité usilovat o to, aby společnost šla ještě jiným směrem než jen za snahou o zvýšení HDP: „Mám starost, aby nás nepřeválcoval tlak financí a nadnárodního kapitálu.“

Co to je sociální kapitál?

Loni vzešla z panelu o kvalitě života dvě doporučení, a sice obnovit veřejnou diskusi o podpoře sociálního kapitálu a sžít osobní svobodu.

Důvěra (*anglicky empowerment*) znamená také dávat lidem důvěru

a pomoc, aby se postavili na vlastní nohy. Pavel Fischer pozval na pódium své asistentky Lenku, Evu, Helenu a Zuzku, aby řekly, jak může vypadat kvalita života. Lenka je pracovnící neziskové organizace Jako doma. Spolu pracuje se ženami bez domova: „Spolu s nimi se učíme, jaké jsou jejich potřeby a co ony samy zažívají. Fenomén ženského bezdomovectví je skrytý, tyto ženy často zažívaly násilí a my se pro ně snažíme vytvářet bezpečný prostor. V kontextu tohoto panelu bych se jich chtěla zeptat, co pro ně znamená štěstí?“ „Jsem romantik a štěstí pro mě znamená docela obyčejné věci. Dnes ráno jsem se podívala ven z okna, kde bylo trochu sněhu, a zamyslela jsem se i nad tím, že konečně mám okno, ze kterého se mohu dívat ven. Ve chvíli, kdy jsem byla na ulici, neřešila jsem, co je štěstí. Potřebovala jsem se najíst, někde spát a řešila jsem úplně jiné věci. Teď pro mě štěstí znamená ty nejobyčejnější věci: zdravou rodinu, přátele...“ říká jedna z nich, Zuzka. „Pro mě štěstí znamená, že mám skvělé děti, skvělou přítelkyni a holky, které mi v životě hodně pomohly. Už nejsme bez domova, máme bydlení!“ dodává její kolegyně. Všechny tři oceňují pomoc neziskové organizace Jako doma: „Lidé se nad námi nevyvyšují, nedávají nám jen pomoc ve formě jídla a šatů, ale

skutečně s námi spolupracují. Pracujeme ve dvou projektech: Kuchařky bez domova a Terénní pracovnice,“ vysvětluje Zuzka. Nezisková organizace Jako doma brzy otevře jídelnu kuchařek bez domova, kde tyto ženy získají práci, a v listopadu chystá vydání knihy Naděje je na druhém břehu, k níž organizuje veřejný křest.

Strategické řízení společnosti přispívá ke kvalitě života

To potvrdily i závěry pracovní skupiny, která se zabývala kvalitou života. Silí konsenzus, že je třeba zlepšit důchody. Jak na tento konsenzus budou reagovat politické strany? Nárůst duševních onemocnění má za následek obrovské celospolečenské náklady. Je potřeba zachytávat projevy onemocnění v terénu a pomáhat meziresortní spolupráci, která je velmi slabá. Je také třeba pečovat o otevřené příležitosti pro lidi. Zdá se, jako by se společnost uzavírala výkonným a nadaným lidem. „Zatímco jsme se domnívali, že žijeme v otevřené společnosti, která nabízí šance pro všechny, veřejnost to takto nevidí. Platí tedy více zásluhy, schopnosti a výkonnost, nebo naopak konexe a známosti? Jako by se zužoval prostor pro talentované lidi. Co to znamená? Budou talentovaní hledat příležitosti v zahraničí? Je to otázka, kterou jsme si stanovili za téma roku,“ říká Pavel Fisher.

V zásadě jsme se životem spokojeni

Podle průzkumu z dílny CVVM existuje provázanost, jak veřejnost subjektivně vnímá spokojenost se životem, s tím, jak se daří domácnosti a zemi. V regionu je v celkovém hodnocení na prvním místě Polsko, v pocitu celkového bezpečí jednoznačně vede Česká republika (*výjimečné postavení Česka posílily teroristické činy v evropských zemích v loňském a letošním roce – pozn. redakce*). Situace v rámci České republiky se liší podle jednotlivých krajů. Příkladem krajů, kde se lidem subjektivně vzato „žije lépe“, je Královéhradecký nebo Plzeňský kraj. Problém nízkých příjmů a nezaměstnanosti je rovněž vnímán různě v jednotlivých krajích – v Ústeckém kraji je vnímán nejsilněji, v Praze nejméně

intenzivně. Z hlediska kvality a dostupnosti služeb jsou na tom nejlépe Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj.

Podle Kláry Laurenčíkové, která v diskusním panelu zastupovala ministryni práce a sociálních věcí Michaelu Marksovou, je u nás stále mnoho bariér a nerovností v přístupu pro určité skupiny obyvatel. Přetrvávají bariéry pro neúplně nízkopříjmové domácnosti, osoby se zdravotním postižením, seniory, příslušníky etnických menšin či cizince přicházející ze třetích zemí, mladé dospělé s ústavní minulostí dětských domovů nebo osoby po výkonu trestu. Bohužel také přetrvávají bariéry v meziresortní spolupráci, přitom řešení problémů vyžaduje strategický pohled a společné vize smysluplného řešení sociálního bydlení nebo přístupu ke kvalitnímu a spravedlivému vzdělání pro všechny. Bariéry jsou i v samotném veřejném prostoru, kde stále existují překážky pohybu osob se zdravotním postižením. „Mezi resorty chybí klíčové mosty spolupráce,“ řekla Klára Laurenčíková. Pro úspěšné zavedení systémových změn je také třeba větší provázanosti centrální úrovně s regiony.

Ve městě to jde podobně jako na vesnici

Mezi panelisty vystoupila také radní městské části Praha 7 Hana Třeštíková, která se snaží organizovat život v místní komunitě městské části podobně jako na vesnici, to znamená s využitím osobní účasti jednotlivců na životě komunity v tom nejlepší slova smyslu. Představila mimo jiné projekt autora Tomáše Prince, který se se netýká jen Prahy 7. Na blogu Humans of Prague, na adrese humansofprague.ihned.cz se lze také inspirovat, například poselstvím dámy z Letné. „Život je fajn, když si ho fajn uděláte,“ přesvědčuje seniorka. Jak dobře ví Tomáš Princ, který hovoří s desítkami lidí přímo na ulici, kvalita života souvisí s kvalitou mezilidských vztahů. Pro mnoho lidí je důležitý pocit sounáležitosti. Palčivým tématem je také samota seniorů. „Někteří si postesknou, že jsem po letech první člověk, který s nimi mluvím,“ říká

autor projektu. Kvalita života podle něj souvisí i s kvalitou umírání. Mnoho seniorů smrt a umírání zmiňuje.

Další účastník panelové diskuse, ředitel České spořitelny Tomáš Salomon, věří, že vztah mezi prosperitou a kvalitou života je velmi těsný. I proto má Česká spořitelna snahu pomoci prosperitě jednotlivců, komunit a regionů. Vyzval k tomu, aby se každý z nás zamyslel nad tím, jak může ovlivnit kvalitu života ve svém okolí, na svém pracovišti, ve firmě, kterou vlastní nebo řídí. Tomáš Salomon poukázal na to, že vize toho, co chceme dosáhnout, a její propojování s ekonomickými a společenskými parametry je velmi důležitá do budoucna. Podle Tomáše Salomona je to právě vize, která chybí.

Na závěr části věnované kvalitě života vystoupil předseda vlády Bohuslav Sobotka. Ve svém projevu ocenil, že se pořádají podobné konference, které umožňují klidně a věcně diskutovat o současném a budoucím vývoji naší země. Premiér hovořil o úspěších i rezervách České republiky v posledním období.

S předsedou vlády chystáme rozhovor, ve kterém se zaměříme právě na tyto otázky. ■

Bohuslav Sobotka